gúmilji nárseler aramızdaǵı. – buyruq mayli orqali iltimos qilib, katta tashvish, yana tilak orqali his-tuyg'ularini bildirib keladi-da,

Sonda ómirimizde bayram boladı–
men, shikarda júrip adasqan ańshı,
bulaqtıń boyında ushıratıp qalıp,
suw iship atırǵan kúnim qolıńnan.
Sonda ómirimiz bayram boladı–
sen maǵan isene alǵan kúnińde,
sen maǵan erkeley alǵan kúnińde,
men ózimdi taba alǵan kúnimde.– bu satrlarda baxtli bo'lishning turli kategoriyalari – ishonch, erkalash, niyatiga yetish kabi tuyg'ularni anglatadi. Bunday hollarda she'r qatoridagi gaplar bir-biri bilan o'zaro zich semantik aloqaga ega.

Xulosa. Demak, ijobiy emotsional-ekspressiv ma'no oddiy til vositalari orqali berilib, badiiy asarning ta'sir etish vositasi. Bu hodisa faqat nasriy, dramatik matnlar bilan bir qatorda, she'riy asarlarda ham uchrashi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

(1). Alponova Sh. Inson ruhiyatini aks ettirishda fonetik vositalarning o'rni. "O'zbek tili va adabiyoti", Toshkent, 2009, 4-son.

(2). Гак В.Г. Высказывание и ситуация. Проблемы структурной лингвистики. М., "Наука", 1973.

(3). Галкина-Федорук Е.М. Об экспрессивности и эмоциональности в языке. Сборник статей по языкознанию. М., "Наука", 1958.

(4). Кобрина О.А. Модусные категории как способы выражения субъективного отношения человека к высказыванию. Вопросы когнитивной лингвистики. 2006, № 2.

(5). Копаева Е.В. Мотивные средства языка как способ вербализации критического отношения к действительности (на материале англоязычных текстов жанра эссе). "Вестник МГЛУ", 2012.

(6). Мягкова О.Е. Эмоциональная нагрузка слова: опыт психолингвистического исследования. Автореф. …дис. канд., 1986.

(7). Телия В.Н. Механизмы экспрессивной окраски. Человеческий фактор в языке. Языковые механизмы экспрессивности. В.Н.Телия, Т.А.Графова. М., "Наука", 1991.

Jo'raxolova Bahora Qurbonboyevna (O'zDJTU mustaqil tadqiqotchisi)

"AYOL – QUVONCH" KONSEPTUAL METAFORASINING NEMIS VA O'ZBEK TILLARIDAGI PAREMIYALARDA VOQELANISHI

Annotatsiya. *Ushbu maqola "Ayol–quvonch" konseptual metaforasining nemis va o'zbek tillaridagi paremiya orqali voqelanishini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada ayol va quvonch tushunchalarining bir-biri bilan bog'liq ravishda qanday tasavvur qilinishi, ularning xalqona ifodalardagi rolini tahlil qilish maqsad qilingan. O'zbek va nemis tillaridagi maqollar va iboralar misolida ayolning oiladagi ahamiyati, quvonchning keltiruvchi va baxtni yaratishdagi o'rni ko'rsatiladi.*

Kalit so'zlar: *konseptual metaforalar, paremiya, madaniyat, ayol, quvonch, voqelanish.*

Джурахолова Бахора Курбонбоевна (соискатель Узбекского государственного университета мировых языков)

РЕАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ МЕТАФОРЫ "ЖЕНЩИНА–РАДОСТЬ" В ПОСЛОВИЦАХ И ПОГОВОРКАХ НЕМЕЦКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ

Аннотация. *Данная статья посвящена исследованию реализации концептуальной метафоры "Женщина-радость" в пословицах и поговорках немецкого и узбекского языков. В статье рассматривается, как взаимосвязаны понятия женщины и радости, их роль в народных выражениях, а также анализируется, как эти концептуальные метафоры отражаются в пословицах и поговорках. Через примеры из узбекского и немецкого языков показывается важность женщины в семье, а также роль радости в создании счастья.*

Ключевые слова: *концептуальные метафоры, пословицы, культура, женщина, радость, реализация.*

Juraholova Bahora Kurbonboyevna (Researcher at the University of world languages)

THE REALIZATION OF THE "WOMAN–JOY" CONCEPTUAL METAPHOR IN PROVERBS OF THE GERMAN AND UZBEK LANGUAGES

Annotation. *This article is dedicated to studying the realization of the "WOMAN-JOY" conceptual metaphor through proverbs in the German and Uzbek languages. The aim of the article is to analyze how*

the concepts of woman and joy are interrelated and how they are represented in folk expressions. Using examples of proverbs and sayings from both Uzbek and German, the article highlights the importance of women in the family, as well as the role of joy in bringing happiness and creating a fulfilling life.

Keywords: *conceptual metaphors, proverbs, culture, woman, joy, realization.*

Kirish. "Ayol–quvonch" konseptual metaforasi tilshunoslikda, ayniqsa, ijtimoiy va psixologik jihatlarni o'rganishda juda qiziqarli mavzu hisoblanadi. Ushbu konseptual metafora, **ayol** va **quvonch** o'rtasidagi o'xshashlikni ifodalash orqali, ayolning ijtimoiy va ruhiy ahamiyatini tasvirlaydi. "Ayol – quvonch" metaforasi, odatda, ayolning hayotga, oila va jamiyatga qo'shgan ijobiy energiyasini va ruhiy aha-miyatini ko'rsatadi.

Konseptual metafora bu odamlar dunyoni qanday tasavvur qilayotganini va o'zaro aloqalarni qanday tushunishini aniqlashga yordam beradigan lingvistik vositadir [6;185-b.]."Ayol – quvonch" konseptual metaforasi o'zida ayolning energiya, zavq, hayotiy kuch sifatida ko'rilishini aks ettiradi. Quvonch esa ijobiy his-tuyg'ular, hayotning go'zalligi va ma'naviy to'kinlikni ifodalaydi. Demak, bu metafora orqali ayolning ijtimoiy va ruhiy funksiyasi, hayotga bo'lgan munosabati va uni ijobiy tarzda boshqarishdagi roli ko'rsatiladi.

"Ayol – quvonch" konseptual metaforasi ayol va quvonch o'rtasidagi o'xshashlikni tahlil qiladi. Ayol, ko'pincha, hayotning go'zalligi, ijobiy energiya, baxt va sevgi manbayi sifatida tasvirlanadi. Ayolning qiyofasi jamiyatda quvonch, sevgi va ijobiy hissiyotlarning manbayi sifatida voqelanishi mumkin.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Konseptual metafora bu bir tushunchaning boshqa bir tushuncha orqali tasavvur etilishi yoki ifodalanishidir. Lakoff va Johnsonning (1980) "Metaphors We Live By" nomli asarida bu tushuncha asosiy nazariyaga aylangan [7;12-b.]. Ularning fikricha, konseptual metaforalar bizning kundalik fikrlashimizda, muloqotimizda va madaniyatimizda chuqur ildiz otgan. Ular, asosan, abstrakt tushunchalarni tushunarli qilish uchun konkret obyektlar yoki tajribalar bilan bog'lanadi. Masalan, "ayol" va "quvonch" konseptual metaforasi o'ziga xos bir tasavvur yaratadi, bunda ayolning oiladagi va jamiyatdagi roli, uning quvonch va baxtni keltirishdagi o'rni muhim ahamiyatga ega.

Metaforaning voqelanishi – bu konseptual tasavvurning til va jamiyatdagi konkret shakllanishidir. "Ayol – quvonch" konseptual metaforasi ijtimoiy va madaniy kontekstda quyidagicha voqelanishi mumkin:

Ayolning jamiyatdagi roli, ko'pincha, oilaviy baxt va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ko'rsatiladi. Ayolning quvonchi, uning o'z oilasiga bo'lgan mehridan, bolalariga g'amxo'rlik qilishdan, jamiyatdagi muhim o'rnidan kelib chiqadi. Bunday voqelanishda ayolning quvonchi ijtimoiy va oilaviy farovonlikni ta'minlaydigan, baxt va huzur manbayi sifatida aks ettiriladi.

Ayolning ichki quvonchi va baxti, ko'pincha, uning shaxsiy salomatligi, ruhiy holati va o'zini anglash jarayoniga bog'liq. Shaxsiy quvonch, ayolning hayotdagi maqsadlariga erishish, o'zligini topish va o'zining baxtini yaratish orqali amalga oshiriladi. Bu holatda ayolning quvonchi uning ichki dunyosidagi barqarorlik va ruhiy salomatlikka ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Bu konseptual metafora, shuningdek, gender rollari va madaniy qadriyatlar bilan bog'liq. Madaniyatlarda ayol va quvonch o'rtasida ko'plab tarixi va ijtimoiy kontekstga bog'liq aloqalar mavjud. Ba'zi madaniyatlarda, ayolning quvonchi va baxti jamiyat va oilaning barqarorligini ta'minlovchi asos sifatida qaraladi.

Traditsional yondashuvda ayolning roli oilada baxt va farovonlikni ta'minlashda ko'rsatiladi, bu esa uning quvonchining jamiyatdagi ijtimoiy ahamiyatini oshiradi.

Zamonaviy yondashuvda esa ayolning quvonchi shaxsiy yutuqlar va o'z-o'zini anglash bilan bog'lanadi. Ayolning quvonchi shaxsiy erkinlik, o'z-o'zini rivojlantirish va ijtimoiy tenglikni ta'minlash orqali voqelanishi mumkin.

"Ayol – quvonch" konseptual metaforasi boshqa ko'plab ijobiy his-tuyg'ular va konseptual tasavvurlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Ayol va quvonchning o'xshashligi baxtning shakllanishi va uning jamiyatdagi ifodasi bilan bog'liq. Baxt, shuningdek, ayolning ruhiy holati, oilaviy hayot va ijtimoiy mavqei bilan bog'lanadi. Ayolning quvonchi, ko'pincha, sevgiga bog'liq. Sevgi va ehtiros ayolning quvonchi bilan bog'langan, uning hayotini boyitadigan va uni jamiyatda yaxshi o'rin egallashga yordam beradigan elementlardir.

"Ayol – quvonch" konseptual metaforasi ayolning baxti, oila va jamiyatdagi roli, uning shaxsiy holati va ijtimoiy funksiyasini aks ettiradi. Ayol va quvonch o'rtasidagi bog'lanish ko'plab tillarda ijtimoiy, madaniy va psixologik nuqtayi nazardan turlicha shakllanadi.

Tahlil va natijalar. Madaniyatlar o‘rtasidagi farq va o‘xshashliklarni aniqlash uchun, o‘zbek va nemis tillaridagi “Ayol” va “Quvonch” tasvirlariga asoslangan paremiyalarga e’tibor berish kerak. Quyidagi jadvalda “Ayol” va “Quvonch” konseptual metaforasining nemis va o‘zbek tillaridagi paremiyalarda voqelanishini ko‘rib chiqamiz:

3-jadval

Paremiyalar	Tarjimasi va ma’nosi	Lingvomadaniy tahlil
O‘zbek tilida		
“Ayol oilaning gulidir” [8;253]	Ayol oilaning go‘zalligi va baxtini ta’minlaydi.	O‘zbek madaniyatida ayol oilaning tinchligi, baxti va farovonligining manbayi sifatida tasvirlanadi. Ayol oilada baxt va quvonchni yaratishda muhim rol o‘ynaydi.
“Ayolsiz uyda quvonch bo‘lmas” [8;253]	Ayolning mavjudligi uyda tinchlik va baxt keltiradi.	Ayolning baxti va quvonchi oilaning farovonligi bilan bog‘liq. O‘zbek madaniyatida ayolning yuksakligi, ayniqsa oila va farzandlarining holatiga bevosita ta’sir qiladi.
“Kelin - uyning quvonchi” ”[8;253]	Kelinning oila va jamiyatdagi o‘rnini ifodalaydi.	O‘zbek madaniyatida ayol oilaning muhim tarkibiy qismi ekanligi ta’kidlanadi. Maqol, an’anaviy o‘zbek jamiyatida kelinning roli va oila qadriyatlariga bo‘lgan hurmatni ham aks ettiradi.
Nemis tilida		
„Die Frau ist das Herz des Hauses“ [1;173]	Ayol – uyning yuragi.	Nemis madaniyatida ayolning roli oilada markaziy o‘rinda bo‘lib, uning baxti, quvonchi va tinchligi oilaning umumiy farovonligiga bog‘liq. Ayol oilada qarorlar qabul qilishda va odamlar orasidagi munosabatlarni boshqarishda muhim rol o‘ynaydi.
„Die Frau macht das Glück“ [1;173]	Ayol baxtni yaratadi.	Nemis tilida ayolning baxti oilaning quvonchi va oila ichidagi fa-rovonlik bilan bog‘liq bo‘lsa ham, shaxsiy baxtga ham alohida e’tibor qaratilgan. Bu ayolning o‘z shaxsiy quvonchini yaratishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi.
“Wo Frauen sind, ist Freude nah” [1;173]	Qayerda ayollar bo‘lsa, u yerda quvonch yaqin.	Nemis tilida ayolning oila va jamiyatdagi vazifasini va uning mavjudligini baxt va tinchlik bilan bog'laydi. Ayollar oiladagi muvozanatni saqlashda, o‘zaro munosabatlarni yaxshilashda va jamiyatda umumiy farovonlikni ta’minlashda katta ahamiyatga ega.

Ayolning roli. O‘zbek madaniyatida ayol oilaning markazi sifatida ko‘riladi va uning baxti oilaning farovonligi bilan bog‘liq. Ayol oilaning gullari, quyoshi va tirikchiligining manbai sifatida tasvirlanadi. Bu an’anaviy o‘zbek jamiyatidagi ayolning jamiyat va oila ichidagi ahamiyatini ko‘rsatadi.

Nemis madaniyatida ayolning o‘rni oila va jamiyatdagi markaziy rolda bo‘lishi, lekin baxt va muvaffaqiyatni ko‘proq shaxsiy erkinlik va shaxsiy faoliyat orqali yaratish bilan bog‘liq. Nemis tilidagi paremiya ayolning baxti va quvonchiga individual yondashuvni aks ettiradi.

Quvonchning tasviri. O‘zbek tilida, ayolning quvonchi oilaning umumiy farovonligi va farzandlarning baxti bilan bog‘liq. Ayol oiladagi tinchlik va baxtni saqlovchi figura sifatida ko‘riladi.

Nemis tilida ayolning quvonchi nafaqat oilaning baxtiga, balki uning shaxsiy yuksalishi va baxtiga ham bog‘liq. Bu ayolning o‘zining shaxsiy rivojlanishi va baxtini yaratishga urg‘u beradi.

Madaniy farqlar. O‘zbek madaniyati ko‘proq oilaga e’tibor qaratiladi va ayolning roli oilaning farovonligi va baxtini ta’minlashda ko‘rsatiladi. Bu esa o‘zbek madaniyatida ayolning o‘rni an’anaviy va

oilaviy qarashlarga asoslanganligini ko‘rsatadi. Nemis madaniyati esa ko‘proq individualizmga e’tibor beradi, shuning uchun ayolning baxti va quvonchi uning shaxsiy erkinligi va muvaffaqiyatiga bog‘liq.

Xulosa va takliflar. Lingvomadaniy tahlil orqali, “Ayol – quvonch” konseptual metaforasi har ikki til va madaniyatda turlicha shakllanadi. O‘zbek tilida ayol oila va jamiyatdagi baxtni yaratuvchi muhim figura sifatida aks etgan bo‘lsa, nemis tilida ayolning quvonchi shaxsiy erkinlik va baxtga bog‘langan. Bu tahlil til va madaniyatning bir-biriga ta’sirini, shuningdek, ijtimoiy rollarni va qadriyatlarni qanday aks ettirishini o‘rganishga yordam beradi.

“Ayol – quvonch” konseptual metaforasi, tilshunoslikda ayol va quvonch o‘rtasidagi ijtimoiy va psixologik aloqalarni ko‘rsatib, ayolning jamiyatdagi muhim o‘rni va uning ijobiy energiyasi haqida tushuncha beradi. Bu metafora orqali ayol nafaqat oila va jamiyatda, balki insonning ichki dunyosida ham quvonchning manbayi sifatida aks etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). Beyer H., Beyer A. Sprichwörterlexikon. Москва, “Высшая школа”, 1989, c. 173.

(2). Evans V., Green M. Cognitive Linguistics. An Introduction. Edinburg: Edinburg University Press, 2006.

(3). GibbsJr. R.W. Idioms and formulaic language. In D.Geeraerts & H.Cuyckens (Eds.), The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics. 2007, 717 p.

(4). Jo‘raxolova B. Metaforani tadqiq qilishda semantik-kognitiv yondashuv. European Journal of sciens archives conferences series. https://doi.org/10.5281/zenodo.10251531

(5). Juraholova B. The Role of metaphors expressing the image of a women with a gender component in proverbs and paremies of german and uzbek languages. Science and Innovation (INT-JECSE). ISSN: 2181-3337. Vol 3, Issue 03. 22.03.2024, p. 11–16.

(6). Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. In D.Geeraerts R.Dirven., J.R.Taylor (Eds.), Cognitive linguistics: basic readings. 2006, p. 185–238.

(7). Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live by. Chicago, Chicago University Press, 1980.

(8). Mirzayev T., Musaqulov A., Sarimsoqov B. O‘zbek xalq maqollari. Toshkent, 2005, 7, 257-bet.

(9). Simrock K. Die Deutschen Sprichwörter. Ausgewählt und bebildert von Heidelbach N. Philipp Reclam jun. GmbH & Co. Stuttgart, 2011, s. 57.

Ro‘zmetov Hamid Qalandarovich (Urganch davlat universiteti “Roman-german filologiyasi” kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi; ruzmetovxamid8@gmail.com),

Ro‘zmatova O‘g‘iljon Shukurillo qizi (Urganch davlat universiteti xorijiy filologiya fakulteti 2-bosqich magistranti; ugilzonrahimova@gmail.com)

SHAXSNI TASVIRLOVCHI LEKSIK BIRLIKLARNING TARJIMADA BERILISHI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada fransuz yozuvchisi Guy de Mopassaning “Azizim” romani misolida shaxsni tasvirlovchi birliklarning tarjimada qanday aks etishi, tarjimonning tanlovi va uning madaniy kontekstga ta'siri tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *badiiy tarjima, shaxsni tasvirlovchi birliklar, ekvivalent, tarjima, obyektiv, neytral uslub.*

Рузметов Хамид Каландарович (Ургенчский государственный университет, доцент),

Рузматова Угилжон (Ургенчский государственный университет, магистрант)

ПЕРЕВОД ЛЕКСИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ С ОПИСАНИЕМ ЛИЧНОСТИ

Аннотация. *В данной статье рассматривается проблема передачи единиц, описывающих человека, на примере романа «Милый друг» французского писателя Ги де Мопассана. Изучается принцип выбора слов переводчиком, а также его влияние на культурный контекст.*

Ключевые слова*: художественный перевод, описывающие человека единицы, эквивалент, перевод, объективный, нейтральный стиль.*

Ruzmetov Khamid (Docent of Urgench State University),

Ruzmatova Ugiljon (master student of Urgench State Universty)

TRANSLATION OF LEXICAL UNITS DESCRIBING PERSONALITY

Annotation*. In this article, person describing expressions, their interpretation, the choice of the translator and its impact on the cultural content on the example of the novel “Dear” by the French writer Guy de Maupassant.*

Key words*: literary translation, descriptive units, equivalent, translation, objective, neutral, style.*

Kirish (Introduction). Hozirgi globallashayotgan dunyoda til va madaniyatlararo muloqotning muhimligi ortib bormoqda. Tarjima asrlar davomida xalqaro aloqalarning muhim vositasi sifatida xizmat qilib kelgan bo‘lsa-da, bugungi kunda uning ahamiyati yanada kuchaygan. Axborot texnologiyalari va ilm-fan-